

YHDENVERTAISUUS
VALTUUTETTU

DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

Kannanotto

1 (10)

21.12.2021

VTDno-2021-919

Sisäministeriö
Kansliapäällikkö Kirsi Pimiä

Poliisihallitus
Poliisiylijohdaja Seppo Kolehmainen

Kannanotto suosituksineen Helsingin poliisilaitoksen romaneihin kohdistaman ennaltaestämis- ja tiedonkeruuoperaation johdosta

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka pääasiallisena tehtävänä on edistää yhdenvertaisuutta ja puuttua syrjintään siten kuin yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014) ja laissa yhdenvertaisuusvaltuutetusta (1326/2014) tarkemmin säädetään.

Asian tausta ja valtuutetun kannanotto

Helsingin poliisilaitos kohdisti vuosina 2013–2015 romaneihin laajan ennaltaestämis- ja tiedonkeruuoperaation, joka nimitettiin KURI1:ksi. Operaation puitteissa poliisin tiedonvälitysalustalle tehtiin yhteensä 2258 KURI1-koodilla varustettua romaneita koskevaa merkintää. Osa merkinnöistä tehtiin myös vuosina 2016 ja 2017. Operaatio käynnistettiin toimintaohjeella, jonka mukaan operaation tarkoituksena oli ampumistapausten ennalta estäminen sekä jo tutkinnassa olevien tapausten selvittäminen.

Poliisihallitus teki loppukeväällä 2021 asiassa oma-aloitteisen laillisuusvalvontaselvityksen (POL-2021-48770). Valtuutettu pyysi Poliisihallitukselta tiedoksi selvityksen sekä sen pohjaksi toimitetut Helsingin poliisilaitoksen toimittamat asiakirjat. Lisäksi valtuutettu pyysi eräitä lisätietoja Helsingin poliisilaitokselta.

Operaatio on valtuutetun saamien asiakirjojen ja tietojen perusteella ollut useiden vuosien kestoinen ja se on operaation projektikoodilla varustettujen merkintöjen huomattavan määrän perusteella ilmeisesti kohdistunut

laajasti romaniväestöön. Jäljempänä yksityiskohtaisemmin käsiteltävän operaation toimintaohjeen kirjaus romaneista, joihin tehostettua tarkkailua ja valvontaa tuli kohdistaa, on ymmärrettävissä niin, että kohteena olivat yleisesti poliisien romaniksi olettamat henkilöt, jotka liikkuvat autolla tai seurueessa. Toimintaohjeen mukainen operaation kohderyhmä on syrjinnän kiellon näkökulmasta ollut ongelmallisen laaja. Lisäksi toimintaohjeessa edellytettiin matalalla kynnyksellä puuttumaan kaikkiin valvonnassa havaittuihin rikkeisiin. Toimintaohje ei siten rajoittunut koskemaan ainoastaan operaation syynä olleita vakavia ampumistapauksia ja väkivaltarikoksia sekä niiden ennalta estämistä ja selvittämistä. Toimintaohjeessa ei kiinnitetty huomiota syrjinnän kieltoon eikä operaation toimeenpanon seurannasakaan ole näin ilmeisesti tehty.

Saamiensa tietojen perusteella yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo asiassa syntyneen syrjintäoletta. Operaation toimintaohjeen perusteella on syytä olettaa, että Helsingin poliisilaitoksen operaatio perustui yhdenvertaisuuslaissa kiellettyyn syrjivään ohjeeseen. Poliisihallituksen laillisuusvalvontaselvityksessä arviointiin, että hankitun selvityksen perusteella ei ole syytä epäillä toimintaohjeen mukaisessa menettelyssä olleen kyse syrjinnästä. Valtuutettu katsoo, että Poliisihallituksen arvio toimintaohjeesta ja operatiosta on syrjinnän kiellon ja yhdenvertaisuuslain näkökulmasta puutteellinen.

On myönteistä, että Poliisihallitus päätti oma-aloitteisesti arvioida operatiota syrjinnän kiellon näkökulmasta. Valtuutettu pitää Poliisihallituksen selvitystä ja sen perusteella esitettyjä toimenpiteitä kuitenkin riittämättöminä. Selvityksessä ei pyritty esimerkiksi operatiomerkintöjä tarkastelemalla arviomaan, kuinka laajasti operaatio on romaneita koskenut, minkälaisia operatiomerkinnät olivat sekä minkälaista valvontaa operaation puitteissa on tosiasiaa suoritettu. Selvityksen johtopäätöksenä ei esitetty, että asiaa olisi tarpeellista käsitellä romaniyhteisön kanssa eikä Poliisihallitus ole valtuutetun tietojen mukaan käynnistänyt asiasta keskustelua.

Valtuutetun romaniväestöltä saamien näkemysten mukaan tieto operatiosta on vähentänyt romanien luottamusta poliisiin. Tieto on herättänyt esimerkiksi seuraavia erittäin perusteltuja kysymyksiä: Kuinka laajasti operaatio on romaneita koskenut? Onko valvonnan kohteeksi joutuneiden romaneiden tiedot ja niihin kirjattu henkilön alkuperään viittaava merkintä edelleen poliisin hyödynnettävissä? Onko tapahtunut romaneiden syrjintää ja onko ketään saatettavissa tarvittaessa virka- tai syrjintävastuuseen? Miksi poliisin sisältä asiaan ei puututtu? Vahvistaako tämän kaltainen viranomaisen toiminta, joka on omiaan leimaamaan romanivähemmistöä kielteisesti, yhteiskunnassa olevia kielteisiä ja syrjiviä asenteita ja toimia romaneita kohtaan?

Asiaa on selvitetty poliisin toimesta vasta vuosia jälkikäteen, vaikka operaatiosta on ainakin Helsingin poliisilaitoksella tiedetty laajasti. Tämä herättää kysymyksiä ja uhkaa vähentää luottamusta poliisin toiminnan puolueettomuuteen ja oikeudenmukaisuuteen.

Edellä todettujen ja jäljempänä tarkemmin perusteltujen syiden sekä asian yleisen vakavuuden johdosta valtuutettu suosittelee sisäministeriölle ja Poliisihallitukselle jatkotoimia KURI1-operaation toimintatapojen ja vaikutusten riittäväksi jatkoselvittämiseksi sekä asian käsittelemiseksi romaniyhteisön kanssa. Tapahtuneen riittävä selvittäminen ja sen avoin käsittely on valtuutetun näkemyksen mukaan keskeistä sille, että toimenpiteet romaneiden poliisia kohtaan kokeman luottamuksen vahvistamiseksi onnistuvat. Romaneilla on myös asiassa oikeus riittävään tietoon. Asian riittävä selvittäminen ja käsittely edistää syrjivien toimintatapojen välttämistä jatkossa ja tukee yhdenvertaisuuden edistämismittareiden tehokkaampaa toimeenpanoa.

Koska operaatiota selvitetään näin myöhään, on mahdollisilla syrjinnän uhreilla vähäiset mahdollisuudet saada hyvitystä tai muuta korvausta. Vaikuttaa myös siltä, että syrjintä- ja mahdollista virkarikosvastuutakaan ei asiassa päästä enää arvioimaan.

Etnisen syrjinnän kiellosta

Etniseen alkuperään perustuvassa syrjinnässä on kyse erityisen vakavasta syrjinnän muodosta. Perustuslain 6 §:ssä ja yhdenvertaisuuslain 8 §:ssä kielletään syrjintä etnisen alkuperän perusteella.

Etnisen syrjinnän kiellon tulkinnassa on huomioitava Suomea sitova kansainvälinen oikeus sekä sitä tulkitsevien elinten kannanotot. Esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan minkäänlaista erilaista kohtelua, joka perustuu yksinomaan tai ratkaiseviltä osin ihmisen etniseen alkuperään, ei voida objektiivisesti perustella nykypäivän yhteiskunnassa (esimerkiksi *Timishev* 13.12.2005). Edelleen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan, kun erilainen kohtelu perustuu muun muassa ihonväriin tai etniseen alkuperään, vaatimus objektiivisesta ja kohtuullisesta oikeuttamisesta on tulkittava niin tiukasti kuin mahdollista (esimerkiksi *D.H. ym.* 13.11.2007).

Perustuslakivaliokunta on yhdenvertaisuuslakia käsitellessään korostanut, että erityisesti perustuslain syrjintäkieltosäännöksessä lueteltujen kiellettyjen erotteluperusteiden kuten etnisen alkuperän kohdalla vaatimukset erilaisen kohtelun oikeuttamiseksi ovat korkeat (PeVL 31/2014 vp). Etnisen syrjinnän kiellon erityisen vankka suoja ilmenee voimassa olevan yhdenvertaisuuslain 11 §:stä siten, että syrjintäperusteista etnisuus on ainoa, jota

koskien erilaisen kohtelun oikeuttamiseksi edellytetään aina lakitasoista säännösperustaa.

Yhdenvertaisuuslain mukaan syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa (YVL 10 §. Nykyinen yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 tuli voimaan 1.1.2015 eli operaation ja sen toimintaohjeen voimassaoloaikana). Erilainen kohtelu ei kuitenkaan ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia (YVL 11 §). Etniseen alkuperään perustuva erilainen kohtelu edellyttää lain tasoisen säännöksen, joka riittävän täsmällisellä tavalla oikeuttaa etnisestä alkuperästä johtuvan erilaisen kohtelun (PeVL 31/2014) sekä perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävän tavoitteen. Erilainen kohtelu hyväksyttävissäkään tarkoituksessa ei ole sallittua, jos käytetty keino on kyseisessä tilanteessa epäasianmukainen tai ylimitoitettu taikka, jos keinon käyttäminen ei ole tarpeen sen vuoksi, että sama tavoite voitaisiin saavuttaa jollakin muulla, yhdenvertaisen kohtelun kanssa paremmin sopuosoinnussa olevalla keinolla (HE 19/2014).

Yhdenvertaisuuslain mukaan etnisellä syrjinnällä tarkoitetaan välittömän ja välillisen syrjinnän sekä häirinnän ohella myös ohjetta tai käskyä syrjiä (YVL 8 §). Esitöiden mukaisesti ohje voi olla syrjintää siitä riippumatta, noudattaako ohjeen saaja ohjetta vai ei. Syrjintä ei edellytetä tekijän syrjivää tarkoitusta (HE 19/2014).

Huomioita KURI1-operaatiosta ja Poliisihallituksen selvityksestä

Poliisihallitus on tehnyt operaatiosta oma-aloitteisen laillisuusvalvontaselvityksen (3.6.2021, asiakirja ID-21332973, POL-2021-48770). Selvityksen lopputuloksena Poliisihallitus ”kiinnittää Helsingin poliisilaitoksen huomiota syrjintää koskevien näkökohtien ja etnisen profiloinnin kiellon huomioimiseen kaikessa poliisitoiminnassa”. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan ”jo se, että toimintaohjeessa käytetyt sanavalinnat antavat aiheen pohtia sitä, onko menettely ollut syrjivää tai etnisen profiloinnin kiellon vastaista on moitittavaa”. Poliisihallitus totesi kuitenkin operaatiota yhdenvertaisuuslain näkökulmasta arvioituaan, että saadun selvityksen perusteella ei ole syytä epäillä toimintaohjeen mukaisessa menettelyssä olleen kyse syrjinnästä.

Valtuutettu painottaa, että operaatiota arvioitaessa on erityisen keskeistä tarkastella toimintaohjetta, jolla operaatio käynnistettiin ja jonka nojalla operaatiota toteutettiin. Toimintaohjeen mukaan ”Helsingin poliisilaitoksen kenttätoiminnassa aloitetaan tehostettu *valvonta- ja tiedonkeruuoperaatio* KURI1. HVT:n ja ETT:n kenttäpartiot suorittavat tehostettua, *romaniautoihin*

ja seurueisiin kohdistuvaa, tarkkailua ja valvontaa.” (kursivoinnit valtuutetulta tässä ja jäljempänä). Tämän sanamuodon perusteella piirtyy valtuutetun mukaan kuva, jonka mukaan ohjeistetaan tai määrätään valvomaan ketä tahansa romanina, joka liikkuu autossa tai seurueessa. Lisäksi tehtävän suorittaminen vaatii, että poliisi tekee oletuksia siitä, kuka on romani.

Edelleen toimintaohjeen mukaan ”*[n]iiden valvonnassa tavattujen ajoneuvojen ja henkilöiden, joiden voidaan tavalla tai toisella olettaa* liittyvän viimeaikaisiin levottomuuksiin, tiedot (rekisterinumero ja nimi+hetu) syötetään [...] pokeblogille [...]”. Toimintaohjeessa ei tarkenneta, mitä tarkoitetaan tai kuinka tulisi tulkita ”tavalla tai toisella olettaa” -edellytystä.

Lisäksi toimintaohjeessa kirjaimellisesti alleviivataan, että: ”*Kaikkiin valvonnassa havaittuihin rikkeisiin puututaan matalalla kynnyksellä*, kirjaamalla liikenne rikkomuksista rikesakko / RV, sekä muista rikoksista RV- / R-ilmoitus.”. Tämän ohjeen kohdan samoin kuin edellä käsiteltyjen kohtien kokonaiskuvan perusteella vaikuttaa siltä, että operaatiossa keskeisesti ohjeistettiin tai määrättiin kenttäpartioita puuttumaan matalalla kynnyksellä rikkeisiin sellaistenkin tavattujen romanien kohdalla, joilla ei välttämättä ollut minkäänlaisia liityntää operaation juurisyihin tai joiden kohdalla ei ollut perusteltua syytä olettaa, että tällaista liityntää oli.

Syrjinnän kiellon näkökulmasta on erityisen ongelmallista, että toimintaohje ei ole yllä käsitellyllä tavalla sanamuotonsa perusteella rajoittunut koskemaan ainoastaan operaation syynä olleiden vakavien ampumistapausten ja väkivaltarikosten ennalta estämistä ja selvittämistä. Lisäksi yllä todetusti valvonnan ja tiedonkeruun kohderyhmä on lähtökohtaisesti toimintaohjeessa määritelty erittäin yleiseksi ja syrjinnän kiellon kannalta perusteettoman ja suhteettoman laajaksi.

Edellä esitetyin perustein sekä huomioiden operaation puitteissa tehtyjen merkintöjen huomattava määrä toimintaohjeesta syntyy valtuutetun arvion mukaan olettaen yhdenvertaisuuslailla kielletystä syrjivästä ohjeesta tai käskystä. Yhdenvertaisuuslain mukaisesti syrjivän ohjeen antaminen on syrjintää eikä sen toteaminen edellytä, että syrjivää ohjetta olisi noudatettu.

Koska operaatiomerkitöjä on huomattavasti ja operaatio on perustunut syrjinnän kiellon näkökulmasta hyvin epäselvään ja syrjintäoletettaman synnyttävään ohjeeseen, on erittäin todennäköistä, että operaation puitteissa myös yksittäisiä romaneita on joutunut syrjivästi kohdelluksi.

Mikäli operaation johdosta romaniksi oletettujen henkilöiden kohdalla poliisin kynnys puuttua havaittuihin rikkeisiin esimerkiksi sakottamalla on ollut

matalampi kuin valtaväestön kohdalla, on kysymys selvästä ja vakavasta välittömästä syrjinnästä.

Lisäksi mikäli KURI1-operaatiomerkitöjä on kirjattu sellaisten henkilöiden kohdalla, joiden osalta ei olisi ollut perusteltua syytä olettaa heidän olevan sidoksissa operaation taustalla oleviin vakaviin rikoksiin, olisi pelkästään KURI1-koodilla varustetun kirjauksen tekeminen mahdollisesti katsottavissa välittömäksi alkuperään perustuvaksi syrjinnäksi.

Valtuutettu huomioi, että toimintaohjeessa on operaatiosta puhuttu sekä ”ennaltaestämis- ja tiedonkeruuoperaationa” että ”valvonta- ja tiedonkeruuoperaationa”.

Poliisihallituksen selvityksessä ei ole tarkemmin selvitetty, miten valvontaa suorittaneet poliisit ovat käytännössä toimineet. Selvityksessä ei ole tarkasteltu, minkälaisia merkintöjä operaation puitteissa tehtiin, minkälaisissa tilanteissa operaatiomerkinän kohteeksi joutuneita henkilöitä tavattiin, minkälainen liityntä merkinnän kohteeksi joutuneilla eri romaneilla oli tai oletettiin olevan operaation juurisyynä olevien vakavien rikosten ehkäisemiseen sekä kuinka paljon ja mitä seuraamuksia tarkkailun puitteissa havaituista rikkeistä määrättiin. Tietoa siitä, kuinka moneen romaniin operaatiomerkinät ovat kohdistuneet, ei ole myöskään selvitetty. Muun muassa näitä tietoja tulee valtuutetun näkemyksen mukaan selvittää huomioiden asian yleinen vakavuus sekä romaniyhteisössä perustellusti heränneet kysymykset. Tiedot olisivat saatavissa operaatiomerkitöjä tarkastelemalla.

Poliisihallituksen selvityksessä ei selvitetty sitä, puututtiinko romaneiden toiminnassa havaittuihin rikkeisiin tosiasiaassa kaikkiaan matalammalla kynnyksellä kuin muiden kohdalla. Lisäksi operaation tosiasiallista laajuutta eli sitä, pysäytettiinkö romaneiksi oletettuja henkilöitä operaation puitteissa myös niin, ettei tehty minkäänlaista kirjausta KURI1-koodilla, ei ole arvioitu. Operaatiota suorittaneita ja heitä ohjanneita poliiseja kuulemalla voitaisiin kartoittaa lisäselvitystä näistä seikoista.

Käsillä olevien asiakirjojen ja Poliisihallituksen selvityksen perusteella vaikuttaa hyvinkin mahdolliselta, etteivät operaatiota suorittaneet poliisit saaneet lainkaan ohjeita, miten toimintaohjetta tulisi tulkita etnisen syrjinnän kiellon kannalta. Valtuutetun saamista asiakirjoista ei käy ilmi, että operaatiota aloitettaessa olisi pohdittu operaation sisällön ja sen puitteissa tehdyn valvonnan ja tehtyjen toimenpiteiden suhdetta syrjinnän kieltoon. Poliisilaitos ei ole myöskään tuonut ilmi, että operaation aikana toimintatapoja olisi seurattu nimenomaan syrjinnän kiellon näkökulmasta.

Operaatiokoodin nimi on ilmeisen asiaton. Se on omiaan leimaamaan romanivähemmistöä kokonaisuudessaan sekä romanivähemmistöön kuuluvia henkilöitä kielteisellä tavalla.

Operaation lakkauttamispäätös on asiakirjojen perusteella tehty vuonna 2015 tehty epäselvästi (15.10.2015 poliisilaitoksen johtoryhmän pöytäkirjan mukaan: ”Päätettiin poistaa osio KURI1 -*valvonta*, sillä se on osa partioiden päivittäistyötä”). Tästä kertoo myös vuosina 2016 ja 2017 tehdyt operaatiomerkinnot; erityisesti 2016 merkintöjä tehtiin vielä huomattava määrä.

Operaation taustasyynä ovat luonnollisesti olleet vakavat ja poliisin tulee tehokkain toimenpiteistä ja tutkia väkivaltarikoksia. Operaation sinänsä hyväksyttävät taustasyynä – estää ja selvittää romaniyhteisöönkin kuuluvien henkilöiden tekemiä vakavia väkivaltarikoksia ja aiheuttamia vaaratilanteita – ei kuitenkaan ole oikeuttanut operaation perustamista epäselvään ja syrjivään ohjeeseen. Operaation sinänsä hyväksyttävät taustasyynä eivät myöskään oikeuttaisi esimerkiksi sitä, että romaneihin kohdistetun tehostetun ja laajan valvonnan johdosta romanien tekemiin rikkeisiin kohdistuisi verrattuna muuhun väestöön matalammalla kynnyksellä ja laajemmin puuttamista ja seuraamuksia.

Romaneihin kohdistuvasta syrjinnästä ja etnisestä profiloinnista

Romaneihin kohdistuu Suomessa merkittävästi syrjintää, ennakkoluuloja ja kielteisiä asenteita sekä viharikoksia.

Romaneiden kokemuksia poliisista on viime vuosina kartoitettu esimerkiksi [THL:n romanien hyvinvointitutkimus Roosassa \(THL 2018\)](#) sekä [Suomen romaniyhdistyksen Nuori romani – luotatko poliisiin? -raportissa \(2018\)](#). Selvityksissä tuotiin esille romanien poliisia kohtaan kokeman luottamuksen vahvistamisen tarvetta ja syrjintäkokemuksia. THL:n Roosa-tutkimus kertoo romaneiden kokeneen merkittävästi syrjintää poliisin toiminnassa. Nuori romani -luotatko poliisiin? -raportin pohjana toimineen kyselyyn vastanneiden romaninuorten luottamus poliisiin oli hyvin heikkoa ja poliisin harjoittama syrjintä ja kokemus eriarvoisesta kohtelusta toistui vastauksissa. Romaninuorten vastauksissa kokemukset ajoneuvojen pysäytyksistä ja tarkastuksista nousivat keskeisesti esille ja monet kuvasivat pysäytyksiä loukkauksina ja nöyryyttävinä kokemuksina.

Romaneiden kokemaa etnistä profilointia käsitellään erityisesti vuonna 2018 julkaistussa [Helsingin yliopiston Pysäytetyt - Etninen profilointi Suomessa -tutkimuksessa](#). Haastatellut romanit korostivat, että heitä pysäyteltiin toistuvasti ajoliikenteessä poliisin toimesta. Tutkimuksessa puhutaankin erityisesti ”Autolla ajaminen romanina” -ilmiöstä.

Kansainväliset ihmisoikeuksia valvovat elimet ovat säännöllisesti kiinnittäneet Suomen huomiota yleisesti romaneiden syrjintään sekä etnisen profiloinnin kieltoon poliisin toiminnassa. YK:n ihmisoikeuskomitea ilmaisi keväällä 2021 huolensa poliisin toimintaa ja etnistä profilointia koskevien ilmoitusten johdosta. Komitea edellytti Suomelta toimia etnisen profiloinnin kiellon varmistamiseksi laissa ja käytännössä sekä lainvalvontaviranomaisten koulutusta. YK:n rotusyrjintäkomitean antoi vuoden 2020 lopussa kattavan yleiskommentin etnisen profiloinnin estämisestä. Komitea muistutti sopimuksen asettamasta veloitteesta aktiivisesti ehkäistä syrjintää poliisin toiminnassa ja suositteli sopimusvaltioita arvioimaan poliisin linjausten, käytäntöjen ja koulutuksen sisältöjä. Valtuutettu on kannustanut sisäministeriötä ja Poliisihallitusta tekemään arvio komitean suositusten täytäntöönpanotarpeista ja osallistamaan tähän eri sidosryhmiä ja tutkijoita.

Yhdenvertaisuuden edistämisvelvoite on huomioitava jatkotoimenpiteissä

KURI1-operation tultua sisäministeriön ja Poliisihallituksen tietoon ja päätettäessä jatkotoimenpiteistä on huomioitava viranomaisia koskeva yhdenvertaisuuslaissa nimenomaisesti säädetty velvoite edistää yhdenvertaisuutta (YVL 5 §). Valtuutettu korostaa, että poliisin on erityisen tärkeää varmistaa, ettei sen toimintatavoilla loukata etnisen syrjinnän kieltoa ja, että mahdollisuuksien mukaan ehkäistään syrjintäkokemusten syntymistä.

Jo pelkillä henkilöiden kokemuksilla etnisestä syrjinnästä on vakavia, yksilöä laajemmalle ulottuvia kielteisiä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Tutkimusten mukaan etnisen syrjinnän kokemukset muun muassa vähentävät luottamusta viranomaisiin ja aiheuttavat ulkopuolisuuden tunnetta yhteiskunnasta.

Vuonna 2021 laaditussa julkaisussa [Poliisi ja romanit – yhdenvertaisuuden ja yhteistyön kysymyksiä](#) (Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 18) esitetään tarpeellisia huomioita ja toimenpiteitä romanien yhdenvertaisuuden toteutumiseksi käytännössä.

Suosituksat jatkotoimenpiteiksi sisäministeriölle ja Poliisihallitukselle

Valtuutettu suosittelee seuraavia toimenpiteitä sisäministeriölle ja Poliisihallitukselle:

- 1) Operaatiota lisäselvitetään tietopohjaisen keskustelun mahdollistamiseksi erityisesti romaniyhteisön kanssa sekä jatkotoimien pohjaksi.

Muun muassa seuraavia seikkoja selvitetään mahdollisimman nopeasti ja riittävän kattavasti poliisin operaatiomerkintöjä analysoimalla:

- Kuinka laajasti operaatio on romaneita koskenut?
- Minkälaisia merkintöjä operaation puitteissa tehtiin?
- Minkälaisissa tilanteissa operaatiomerkinnän kohteeksi joutuneita henkilöitä tavattiin?
- Millainen liityntä operaatiomerkinnän kohteeksi joutuneilla romaneilla oli tai oletettiin olevan operaation juurisyynä olevien vakavien rikosten ehkäisemiseen ja selvittämiseen?
- Kuinka paljon ja minkälaisia seuraamuksia tarkkailun puitteissa havaituista rikkeistä määrättiin?
- Millainen liityntä esimerkiksi liikenne rikkomuksista seuraamuksia saaneilla romaneilla oli operaation juurisyynä olleisiin vakaviin rikoksiin?
- Onko operaation puitteissa tehdyt operaatiokoodimerkinnät tuhottu vai onko valvonnan kohteeksi joutuneiden romaneiden tiedot ja niihin kirjattu henkilön alkuperään viittaava merkintä edelleen poliisin hyödynnettävissä? Onko merkintöjä hyödynnetty johonkin operaation päättymisen jälkeen?

Lisäselvitystä tehtäessä on tarpeellista arvioida mahdollisuudet ja lisäarvo hankkia tietoa myös kuulemalla kenttätoimintaa toteuttaneita ja ohjanneita poliiseja. Romaniväestön mukaan lukien valtakunnallisen romaniasiain neuvottelukunnan RONK:n näkemyksiä tulee kuulla lisäselvitys- ja jatkotoimenpidetarpeista.

- 2) Lisäselvityksellä saaduista tiedoista, johtopäätöksistä ja niiden pohjalta tarpeelliseksi katsottavista toimenpiteistä keskustellaan erityisesti romaniyhteisön sekä yhdenvertaisuusvaltuutetun kanssa.
- 3) Poliisi panostaa kaikilla tasoilla toimiin yhteistyön ja luottamuksen rakentamiseksi romaniyhteisön kanssa.
- 4) Selvitetään, onko poliisilaitoksissa ollut tai onko käynnissä vastaavia muita erityisesti romani- tai muihin vähemmistöryhmiin kohdistuneita operaatioita.
- 5) Poliiseille ja poliisilaitoksissa tarjotaan säännöllistä ja riittävää koulutusta yhdenvertaisuudesta ja etnisen syrjinnän kiellosta. Pelkkä verkkokoulutuksen suorittaminen aiheesta ei ole riittävää.

- 6) Varmistetaan, että poliisilaitokset tekevät omaan tilannekartoitukseen ja riittävään arviointiin perustuvat toiminnalliset yhdenvertaisuussuunnitelmat. Arvioinnissa huomioidaan kattavasti eri syrjäntäperusteet ja kuuluaan sidosryhmiä kuten romanijärjestöjä.
- 7) Yhdenvertaisuuden edistämiseen ja syrjinnän ehkäisemiseen liittyviä tavoitteita sisällytetään jatkossakin eri tasoilla poliisiorganisaatioon kohdistuviin tulohjausmekanismeihin.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pyytää sisäministeriöltä ja Poliisihallitukselta 17.2.2022 mennessä tietoa siitä, mihin jatkotoimenpiteisiin tämän kannanoton ja suositusten johdosta ryhdytään. Pyydämme toimittamaan tiedon sähköpostiosoitteeseen yvv@oikeus.fi viitaten asianumeroon VVTDno-2021-919.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Kristina Stenman

Erityisasiantuntija

Tiina Valonen